

Co-funded by
the European Union

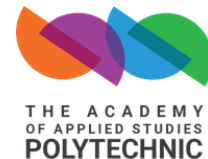
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Ancak ifade edilen görüş ve düşünceler yalnızca yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtmayabilir. Avrupa Birliği veya EACEA bunlardan sorumlu tutulamaz.

POLİTİKA TAVSİYELERİ

WP2 PROJE ADI: InclusiVET: İşitme Engelliler İçin Mesleki Eğitimde Beceriler ve Erişilebilirlik Arasında Köprü Kurma Projesi ID: 2023-2-TR01-KA220-VET-000170645

Ortaklar:

Co-funded by
the European Union

InclusiVET

KA220-VET - Mesleki eğitim ve öğretimde işbirliği ortaklıkları

InclusiVET: İşitme Engelliler İçin Mesleki Eğitimde Beceriler ve Erişilebilirlik Arasında Köprü Kurma

Proje Kimliği: 2023-2-TR01-KA220-VET-000170645

ORTAKLAR:

Yıldız Teknik Üniversitesi, akademik mükemmellik, yenilikçilik ve araştırma alanlarındaki güçlü geleneğiyle tanınan, Türkiye'nin önde gelen devlet üniversitelerinden biridir. Çeşitli disiplinlerde 25.000'den fazla öğrencisi bulunan üniversite, mühendislik, doğa bilimleri, mimarlık, ekonomi ve sosyal bilimler alanlarında uluslararası odaklı eğitim vermektedir. Sürdürülebilir kalkınmaya, disiplinlerarası iş birliğine ve endüstri ortaklıklarına bağlı olan Yıldız Teknik Üniversitesi, öğrencilerini teknolojik ilerlemeye, küresel rekabet gücüne ve toplumsal dönüşüme katkıda bulunmak için gerekli bilgi ve pratik becerilerle donatır.

<https://www.yildiz.edu.tr/>

Epomeni Stasi, engelli gençlerin kapsayıcılığını, dayanışmasını ve fırsat eşitliğini desteklemeyi amaçlayan sosyal bir kooperatif kafesidir. İşitme engelli ve işitme güçlüğü çeken gençler için destekleyici bir çalışma ortamı sağlayarak, organizasyon, Yunan işaret diliyle sipariş verme gibi yenilikçi deneyimler aracılığıyla sosyal entegrasyonu ve iş piyasasına erişimi teşvik etmektedir. Sorumlu tüketim, kültürel çeşitlilik ve toplumsal katılımı bir araya getiren Epomeni Stasi, erişilebilir kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmakta, yerel ürünleri desteklemekte ve çok kültürlü diyalogo ve sosyal katılımı teşvik etmektedir. Deneyimli ekibi, çeşitli Avrupa eğitim programları ve girişimleri aracılığıyla gençlik çalışmaları, kapsayıcılık ve uluslararası iş birliğine aktif olarak katkıda bulunmaktadır.

Eu&Pro, Prag merkezli, mesleki eğitim, Erasmus+ hareketliliği ve yaşam boyu öğrenme alanlarında 20 yılı aşkın deneyime sahip bir eğitim ve öğretim kuruluşudur. Dijital dönüşüm, girişimcilik, sosyal içme ve çevre eğitimi konularında uzmanlaşan kuruluş, yenilikçi e-öğrenme platformları, VR tabanlı eğitim materyalleri ve uluslararası hareketlilik projeleri geliştirmektedir. Avrupa genelindeki üniversiteler, STK'lar, belediyeler ve özel sektör ortaklarıyla iş birliği yaparak, Eu&Pro kapsayıcı eğitimi, sınır ötesi iş birliğini ve hem gençler hem de yetişkinler için temel yetkinliklerin geliştirilmesini teşvik etmektedir.

<https://www.eupro.cz/>

Uygulamalı Çalışmalar Akademisi Politeknik, teknik, teknolojik, sanatsal, tıbbi ve sosyo-insan bilimleri alanlarında 30'dan fazla eğitim programı sunan saygın bir devlet yükseköğretim kurumudur. Akademik mükemmelliğe, yeniliğe ve yaşam boyu öğrenmeye güçlü bir şekilde odaklanan Akademi, akredite edilmiş meslek, uzmanlık ve yüksek lisans programları aracılığıyla 3.500'den fazla öğrenciyi çağdaş bilgi, pratik beceriler ve profesyonel yetkinlikler kazandırmaktadır. Ulusal ve uluslararası kurumlarla ve endüstri ortaklarıyla yakın işbirliğini teşvik eden Akademi, yaratıcılığı, araştırmayı ve uygulamalı deneyimi destekleyerek mezunlarını toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya ve dinamik küresel işgücü piyasalarında başarılı olmaya hazırlamaktadır.

www.politehnika.edu.rs

Bükreş'te bulunan St. Mary İşitme Engelliler Lisesi, işitme engelli ve ilgili engellere sahip çocuklar ve gençlere yönelik kapsayıcı eğitim ve destek sağlayan bir devlet özel eğitim kurumudur. Okul öncesinden liseye kadar eğitim veren okul, Baskı Teknikleri ve Turizm & Gıda alanlarında benzersiz mesleki eğitim de dahil olmak üzere, akademik mükemmelliği pratik beceri geliştirme ile birleştiriyor. Modern eğitim olanaklarıyla donatılmış ve deneyimli özel eğitim uzmanları tarafından desteklenen kurum, Erasmus+ ve eTwinning projeleri aracılığıyla fırsat eşitliğini, yeniliği ve uluslararası işbirliğini aktif olarak teşvik etmektedir.

www.scoalasurzi2bucuresti.ro

Altındağ Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi, 1954 yılından beri yüksek kaliteli teknik ve mesleki eğitim veren köklü bir meslek eğitim kurumudur. Modern atölyeleri, laboratuvarları ve özel öğrenim olanaklarıyla okul, Bilgi Teknolojileri, Makine, Elektrik ve Elektronik, Metal Teknolojileri, Mobilya Tasarımı ve İşitme Engelli Öğrenciler için Özel Eğitim gibi alanlarda eğitim vermektedir. Akademik mükemmelliği pratik deneyim, kültürel etkinlikler ve sporla birleştiren kurum, yüksek öğrenime, sanayiye ve yaşam boyu öğrenmeye hazır, yaratıcı, yetenekli ve sosyal sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

<https://ametal.meb.k12.tr/>

CC0 1.0 DEED
CC0 1.0 Universal

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Ancak ifade edilen görüş ve düşünceler yalnızca yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtmayabilir. Avrupa Birliği veya EACEA bunlardan sorumlu tutulamaz.

Co-funded by
the European Union

WP2: Malzeme Geliştirme

TABLO İÇERİK

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	05
1. Giriş.....	07
2. Ulusal Sistemlerin Karşılaştırmalı Genel Bakışı.....	09
3. Kapsayıcı Öğrenci Katılımında Paylaşılan Yapısal Zorluklar.....	10
4. Bölgesel Uyumlaştırmaya Yönelik Politika Yolları.....	14
5. Kapsayıcı Mesleki Eğitim için Ortak Bölgesel Standart Oluşturma.....	18
6. Yönetim ve Uygulama Mekanizmaları.....	19
7. Bölgesel İşbirliği Platformu ve Politika Aktarımı.....	22
8. Sonuç: Güneydoğu ve Orta Avrupa'da Kapsayıcı Mesleki Eğitim için Ortak Bir Vizyon	23
Referans.....	25

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kapsayıcı öğrenci katılımı, özellikle mesleki eğitim ve öğretim (VET) alanında, çağdaş Avrupa eğitim politikasının belirleyici önceliklerinden biri olarak ortaya çıkmıştır; burada katılım, erişilebilirlik, öğrenci özerkliği ve başarılı eğitimsel ilerleme, eğitim kalitesinin temel boyutları olarak giderek daha fazla anlaşılmaktadır. Avrupa genelinde, politika söylemi, kapsayıcılığı öncelikle erişim merceğinden görmekten, anlamlı katılımı, kurumsal duyarlılığı, yönetimde öğrenci temsilini, çeşitli öğrenme yollarının tanınmasını ve heterojen öğrenci popülasyonları arasında başarı için eşit fırsatları vurgulayan daha geniş bir anlayışa doğru kademeli olarak kaymıştır. Bu geçiş, Avrupa Sosyal Haklar Sütunu, Avrupa Beceri Gündemi ve Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa Kalite Güvencesi aracılığıyla teşvik edilen kalite güvence çerçevelerinde ifade edildiği gibi, sosyal uyum, demokratik katılım, işgücü piyasasına dahil olma ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik daha geniş Avrupa taahhütlerini yansıtmaktadır.

Bu politika ortamında Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya, farklı kurumsal geçmişlere, yönetim geleneklerine ve gelişim yörüngelerine sahip, ancak çarpıcı bir şekilde yaklaşan reform zorluklarıyla karşı karşıya olan beş eğitim sistemini temsil etmektedir. Her ülke, ulusal sistemleri öğrenci merkezli eğitim, yetkinlik temelli müfredat, işgücü piyasasına duyarlılık, dijital dönüşüm ve daha geniş kapsamlı eğitimsel kapsayıcılık gibi Avrupa ilkeleriyle uyumlu hale getirmeyi amaçlayan önemli modernizasyon çabaları üstlenmiştir. Romanya, mesleki eğitim modernizasyonundaki sürekli reformları, ikili eğitim yollarının genişletilmesi, dijital öğrenme altyapısına yapılan yatırımların artırılması ve kapsayıcı eğitim politikasının giderek güçlendirilmesi nedeniyle önemli bir bölgesel örnek teşkil etmektedir. Romanya eğitim politikası giderek erişilebilirliği, öğrenci merkezli pedagojiyi, kalite güvencesini ve işgücü piyasasına uygunluğu vurgulamaktadır. Aynı zamanda, kurumsal erişilebilirlik, öğrenci destek sistemlerinin entegrasyonu, çapraz yetkinliklerin tanınması ve kapsayıcılık göstergelerinin kurumsal kalite güvence çerçevelerine daha sistematik bir şekilde yerleştirilmesi konularında operasyonel zorluklar devam etmektedir. Romanya'nın karşılaştırmalı analize dahil edilmesi, hızla gelişen mesleki eğitim modernizasyon kapasitesine ve aktarılabilir iyi uygulamalar açısından artan öneme sahip bir AB üye devletini ekleyerek bölgesel perspektifi önemli ölçüde güçlendirmektedir.

Karşılaştırmalı analiz, birkaç ortak yapısal zorluğu ortaya koymaktadır. Birincisi, eğitim yönetimine öğrenci katılımı, esas olarak biçimsel olmaktan ziyade özsel olmaktan uzaktır; temsil mekanizmaları genellikle anlamlı ortak karar alma araçları olmaktan ziyade danışma yapıları olarak işlev görmektedir. İkincisi, erişilebilirlik çerçeveleri -giderek daha fazla kabul görmesine rağmen- özellikle dijital erişilebilirlik, pedagojik esneklik ve çeşitli öğrenci yollarına destekle ilgili olarak eşit olmayan bir şekilde uygulanmaktadır. Üçüncüsü, öğrenci destek sistemleri parçalanmış durumdadır; mentorluk, danışmanlık, mali yardım ve kariyer rehberliği genellikle entegre kurumsal yapılar yerine paralel yapılar olarak işlev görmektedir. Dördüncüsü, müfredat dışı katılım, sivil katılım ve çapraz yetkinliklerin tanınması, yetkinliğe dayalı eğitime yönelik artan politika vurgusuna rağmen, yeterlilik sistemlerine zayıf bir şekilde yerleşmiştir. Beşincisi, kapsayıcı pedagoji için öğretmen hazırlığı, özellikle hızlı dijital ve işgücü piyasası dönüşümü geçiren meslek sektörlerinde tutarsız kalmaktadır. Son olarak, kalite güvence sistemleri, giderek daha karmaşık hale gelmesine rağmen, katılım, çeşitlilik, devamlılık, erişilebilirlik ve öğrenci sesinin sistematik olarak izlenmesini sağlayacak sağlam kapsayıcılık ölçütlerinden yoksundur.

Bu ortak zorluklar önemli bir politika fırsatı yaratmaktadır. Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çek Cumhuriyeti, benzer Avrupa politikalarının etkisi altında benzer yapısal reformlardan geçtikleri için, kapsayıcı öğrenci katılım standartlarının bölgesel olarak uyumlaştırılması için iyi bir konumdadırlar. Bu uyumlaştırma, kurumsal tekdüzelik veya ulusal bağlamın göz ardı edilmesi anlamına gelmez. Aksine, çeşitli eğitim sistemlerinde kapsayıcı öğrenci katılımını tanımlamak, ölçmek ve desteklemek için ortak bir normatif ve operasyonel çerçeve oluşturacaktır.

Bu politika belgesi tam olarak böyle bir çerçeve önermektedir. Ulusal sistemlerin ve daha geniş Avrupa eğitim politikasının karşılaştırmalı analizinden yola çıkarak, altı birbiriyle ilişkili boyuta odaklanan ortak bir bölgesel yaklaşımı savunmaktadır: kapsayıcı yönetim ve öğrenci temsili; erişilebilirlik ve eşit katılım; entegre öğrenci destek sistemleri; müfredat dışı ve çapraz yetkinliklerin tanınması; eğitimcilerin kapsayıcı pedagoji kapasitesi; ve kalite güvence sistemlerine yerleştirilmiş ölçülebilir kapsayıcılık göstergeleri. Bu boyutlar birlikte, kapsayıcı öğrenci katılımını söylemsel taahhütten kurumsallaşmış uygulamaya taşıyabilecek kapsamlı bir politika mimarisinin temelini oluşturmaktadır.

Burada sunulan öneriler, kapsayıcı öğrenci katılımını yalnızca bir sosyal politika hedefi olarak değil, Güneydoğu ve Orta Avrupa genelinde eğitim kalitesinin, işgücü piyasası direncinin, demokratik katılımın ve uzun vadeli sosyoekonomik uyumun stratejik bir itici gücü olarak konumlandırmaktadır. Bu bağlamda, kurulan konsorsiyum ortaklığı, bölgesel politika diyalogunu ilerletmek ve işbirlikçi politika geliştirmenin kapsayıcı eğitim reformunu nasıl güçlendirebileceğini göstermek için önemli bir platform sağlamaktadır.

1. Giriş

Avrupa genelinde mesleki eğitim ve öğretimin dönüşümü, eğitim sistemlerinin yalnızca işgücü piyasası ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda çağdaş öğrencilerin çeşitli sosyal gerçekliklerine, yaşam yörüngelerine ve öğrenme ihtiyaçlarına da daha duyarlı hale gelmesi gerektiği yönündeki yaygın bir anlayışla giderek daha fazla şekillenmektedir. Öğrenci popülasyonlarının demografik çeşitlenmesi, öğrenme ortamlarının teknolojik dönüşümü, genişleyen katılım gündemleri, göç akışları, değişen işgücü piyasası yapıları ve yaşam boyu öğrenmenin artan stratejik önemi, mesleki eğitim kurumlarının faaliyet gösterdiği eğitim ortamını temelden değiştirmiştir. Bu bağlamda, kapsayıcı öğrenci katılımı, eğitim reformunun merkezi bir düzenleyici ilkesi olarak ortaya çıkmıştır.

Kapsayıcı öğrenci katılımı, eğitimde kapsayıcılığın geleneksel anlayışlarının ötesine uzanır. Tarihsel olarak, kapsayıcılık politikası sıklıkla erişim açısından çerçevelenmiştir; dezavantajlı gruplardan öğrencilerin eğitim sistemlerine girebilmelerini ve kabul önündeki resmi engellerin azaltılmasını sağlamayı amaçlamıştır. Erişim vazgeçilmez bir temel olmaya devam ederken, çağdaş eğitim politikası giderek artan bir şekilde, yalnızca kabulün anlamlı eğitim katılımını, başarılı öğrenme deneyimlerini veya eşitlikçi sonuçları garanti etmediğini kabul etmektedir. Öğrenciler, kurumsal kültürler, pedagojik uygulamalar, yönetim sistemleri ve destek yapıları içinde yapısal olarak marjinalleştirilmiş halde kalırken, eğitime resmi olarak erişebilirler. Bu nedenle gerçek kapsayıcılık, daha geniş bir anlayış gerektirir; bu anlayış, öğrenci yolculuğu boyunca temsil, katılım, özerklik, erişilebilirlik, aidiyet, tanınma ve desteği kapsar.

Bu bakış açısından, kapsayıcı öğrenci katılımı, eğitim sistemlerinin, sosyal geçmiş, engellilik durumu, yaş, cinsiyet, göç deneyimi, ekonomik dezavantaj veya eğitim fırsatını şekillendirebilecek diğer özelliklerden bağımsız olarak, tüm öğrencilerin öğrenme süreçlerine, kurumsal yaşama, karar alma yapılarına ve mesleki gelişim fırsatlarına anlamlı bir şekilde katılmaları için koşulları aktif olarak yaratma derecesi olarak anlaşılabilir. Bu daha geniş anlayış, sosyal kapsayıcılığı eğitim kalitesiyle bütünleştirir. Öğrenci katılımını sadece bireysel bir eğilim veya davranışsal sonuç olarak değil, kurumsal tasarımın, yönetim kültürünün, pedagojik uygulamanın ve politika mimarisinin sistemik bir ürünü olarak kabul eder.

Avrupa politika çerçeveleri giderek bu anlayışı yansıtıyor. Avrupa Sosyal Haklar Sütunu, eşit fırsatları ve eğitime kapsayıcı erişimi temel sosyal haklar olarak vurguluyor. Avrupa Beceri Gündemi, ekonomik dayanıklılık ve sosyal adalet için beceri geliştirme ve yeniden beceri kazanma fırsatlarına katılımın genişletilmesinin önemini vurguluyor. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, çeşitli öğrenme yollarının tanınmasını teşvik ederken, Avrupa Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kalite Güvencesi, mesleki eğitim ve öğretimde kalite güvence yaklaşımlarına katılımı, duyarlılığı, paydaş katılımını ve sürekli iyileştirmeyi entegre ediyor. Benzer şekilde, Avrupa Eğitim Vakfı, kapsayıcı mesleki eğitim ve öğretim sistemlerinin, özellikle sistemik modernizasyon geçiren aday ve komşu ülkelerde, öğrenci katılımını ve geçiş fırsatlarını etkileyen yapısal engelleri ele alması gerektiğini defalarca vurgulamıştır.

Güneydoğu ve Orta Avrupa'da, bu politika gelişmeleri karmaşık reform ortamlarıyla kesişmektedir. Bölgedeki ülkeler aynı anda nitelik çerçevelerini modernize ediyor, işgücü piyasası uyumunu güçlendiriyor, eğitim hizmetlerini dijitalleştiriyor, iş tabanlı öğrenmeyi genişletiyor ve yönetim sistemlerini çağdaş Avrupa standartlarına uyarlıyor. Ancak bu reformlar, kaynak eşitsizlikleri, kurumsal heterojenlik, demografik değişim ve farklı uygulama kapasiteleriyle karakterize edilen bağlamlarda gerçekleşmektedir. Sonuç olarak, politika hedefleri sıklıkla operasyonel kapasiteyi aşmakta ve özellikle kapsayıcılık politikasında belirgin olan uygulama boşlukları ortaya çıkmaktadır.

Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'nın deneyimleri bu dinamiği açıkça göstermektedir. Eğitim yönetimi gelenekleri ve kurumsal yapılarındaki önemli farklılıklara rağmen, beş ülke de ortak zorluklarla karşı karşıyadır: kurumsal yönetimde anlamlı öğrenci sesinin sağlanması; erişilebilir fiziksel ve dijital öğrenme ortamlarının oluşturulması; çeşitli öğrenci ihtiyaçlarına yanıt veren entegre destek sistemlerinin geliştirilmesi; örgün olmayan ve müfredat dışı öğrenmenin tanınması; eğitimcilerin kapsayıcı pedagojiye hazırlığının güçlendirilmesi; ve ölçülebilir kapsayıcılık göstergelerinin kalite güvence sistemlerine entegre edilmesi. Bu ortak zorluklar, işbirlikçi politika geliştirme ve bölgesel standart belirleme için verimli bir zemin oluşturmaktadır.

Bu makale, kapsayıcı öğrenci katılımının ortak bir bölgesel politika önceliği olarak ele alınması ve koordineli politika uyumlaştırması yoluyla yaklaşılması gerektiğini savunmaktadır. Kapsayıcılığı dar bir sosyal önlem olarak görmek yerine, makale kapsayıcı öğrenci katılımını, eğitim etkinliğini, işgücü piyasasına duyarlılığı, öğrenci refahını ve demokratik kurumsal kültürü geliştirebilen çok boyutlu bir kalite çerçevesi olarak konumlandırmaktadır. Bölgesel işbirliği, bu vizyonu operasyonel politika standartlarına dönüştürmek için pratik bir yol sunmaktadır.

2. Ulusal Sistemlerin Karşılaştırmalı Genel Bakışı

Bu karşılaştırmalı politika analizine dahil olan beş ortak ülke (Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya), farklı siyasi geçmişleri, kurumsal mirasları, yönetim düzenlemeleri ve sosyoekonomik yörüngeleriyle şekillenen farklı eğitim sistemlerini temsil etmektedir. Bununla birlikte, karşılaştırmalı inceleme, özellikle mesleki eğitimin modernizasyonu, işgücü piyasası ihtiyaçlarıyla daha güçlü uyum, katılımın genişletilmesi ve eğitim reformunda kapsayıcılığın bir kalite boyutu olarak giderek daha fazla kabul görmesi konularında politika yönünde önemli bir yakınlaşmayı ortaya koymaktadır.

Romanya'da mesleki eğitim, işgücü piyasası dönüşümü, AB uyum politikası öncelikleri, dijital geçiş gündemleri ve eğitim ile bölgesel ekonomik kalkınma arasındaki daha güçlü uyumun etkisiyle son on yılda önemli bir modernizasyondan geçmiştir. İkili eğitim yolları genişlemiş, işveren ortaklıkları güçlenmiş ve kalite güvence sistemleri giderek daha karmaşık hale gelmiştir. Romanya ayrıca, özellikle erişilebilirlik, engelli hakları, öğrenci merkezli öğretim yaklaşımları ve katılımın genişletilmesi konularında kapsayıcı eğitim politikasını da kademeli olarak geliştirmiştir. Bununla birlikte, uygulama kurumlar ve bölgeler arasında eşit değildir. Öğrenci katılımı yönetimde hala gelişme aşamasındadır, kurumsal destek sistemleri birçok sağlayıcıda parçalanmış durumdadır, müfredat dışı ve çapraz yetkinliklerin tanınması tutarsızdır ve kapsayıcı pedagojik uygulama, sistemik standardizasyondan ziyade yerel kurumsal girişime büyük ölçüde bağlıdır. Bununla birlikte, Romanya önemli bir inovasyon potansiyeli göstermekte ve güçlü Avrupa politikası altında hızlı mesleki modernizasyonun önemli bir karşılaştırmalı örneğini sunmaktadır. Sırbistan'da ise eğitim reformu, Avrupa entegrasyon süreçleri, yeterlilik çerçevesinin modernizasyonu ve mesleki odaklı yükseköğretim ve ikili eğitim modellerini güçlendirmeye yönelik stratejik çabalardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Sırbistan mevzuatı, öğrenci merkezli öğrenme, katılım ve erişilebilirlik konularında Avrupa ilkelerini giderek daha fazla yansıtır. Bununla birlikte, uygulama özellikle kurumsal destek hizmetleri, erişilebilirlik standartları, ders dışı öğrenmenin tanınması ve öğrenci sesinin duyulmasına yönelik operasyonel mekanizmalar açısından eşit olmayan bir şekilde ilerliyor.

Türkiye'de büyük ölçekli eğitim modernizasyonu, katılımı genişletmeye, teknik ve mesleki eğitimi güçlendirmeye ve yetkinlik temelli müfredatlar ve dijital dönüşüm stratejileri yoluyla işgücü piyasasına uyumu iyileştirmeye odaklanmıştır. Türkiye, öğrenci desteği ve erişim genişletme için önemli kurumsal altyapı geliştirmiştir. Aynı zamanda, eğitim sisteminin ölçeği ve çeşitliliği, özellikle kapsayıcı pedagoji, öğrenci katılımı ve bölgeler arası dezavantajlı öğrenci grupları için tutarlı destek mekanizmaları konusunda uygulama farklılıkları yaratmaktadır.

Yunanistan'da reformlar giderek kalite güvencesine, mesleki eğitim yollarının modernizasyonuna, yaşam boyu öğrenmeye ve Avrupa eğitim çerçeveleriyle daha güçlü uyuma vurgu yapmaktadır. Yunanistan erişilebilirlik politikası ve öğrenci hakları konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Bununla birlikte, kurumsal parçalanma, bölgesel kapasitedeki eşitsizlik ve daha geniş sosyoekonomik zorluklarla ilişkili kalıcı yapısal baskılar, özellikle öğrenci desteği ve örgün olmayan yeterliliklerin tanınması alanlarında, tam entegre edilmiş kapsayıcılık sistemlerinin uygulanmasını etkilemeye devam etmektedir.

Çek Cumhuriyeti'nde, nispeten olgun bir eğitim yönetimi ortamı ve daha güçlü kurumsal kapasiteler, kalite güvence sistemlerinin, yeterliliğe dayalı müfredatların ve öğrenci destek yapılarının daha gelişmiş bir şekilde uygulanmasını kolaylaştırmıştır. Çek Cumhuriyeti, kurumsal kalite yönetimi ve işgücü piyasasına entegrasyon konusunda bölgesel bir model olarak güçlü bir potansiyel sergilemektedir. Bununla birlikte, marjinalleştirilmiş grupların kapsayıcı katılımı, yönetimde öğrenci temsili ve resmi müfredat başarısının ötesinde çeşitli öğrenci katılım biçimlerinin daha sistematik bir şekilde tanınması konusunda zorluklar devam etmektedir.

Karşılaştırmalı olarak, beş sistemin tamamı ortak bir örüntü ortaya koymaktadır: normatif düzeyde güçlü politika yaklaşması, kurumsal düzeyde ise kapsayıcı öğrenci katılımının parçalı bir şekilde uygulanması.

3. Kapsayıcı Öğrenci Katılımında Paylaşılan Yapısal Zorluklar

Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'nın eğitim sistemleri kurumsal yapılanma, finansman modelleri, idari gelenekler ve politika uygulama mekanizmalarının olgunluğu açısından önemli ölçüde farklılık gösterse de, karşılaştırmalı analiz, gerçekten kapsayıcı öğrenci katılımını sağlamada oldukça benzer bir dizi yapısal zorlukla karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Bu zorluklar sadece idari veya teknik değil; daha ziyade, politika hedefleri ile kurumsal gerçeklik, biçimsel kapsayıcılık ile anlamlı katılım ve yasal modernizasyon ile operasyonel dönüşüm arasındaki daha derin gerilimleri yansıtmaktadır.

Beş ülkenin tamamında, kapsayıcı öğrenci katılımı, eğitim kalitesi, sosyal uyum, işgücü piyasasına katılım ve demokratik yönetimle bağlantılı stratejik bir hedef olarak söylemsel olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Bununla birlikte, kurumların öğrencilerle etkileşim kurduğu, çeşitliliği tanıdığı ve katılımı desteklediği pratik sistemler eşitsiz, parçalı ve sıklıkla gelişmemiş durumdadır. Bu durum, geçiş ve reform odaklı eğitim sistemlerinde yaygın olan bir politika paradoksu yaratmaktadır: kapsayıcı eğitim normatif çerçevelerde güçlü bir şekilde onaylanmakta, ancak kurumsal mimariye tutarsız bir şekilde yerleştirilmektedir.

En kalıcı ortak zorluklardan biri, öğrencilerin kurumsal yönetime katılımının sınırlı derinliğiyle ilgilidir. Beş ulusal sistemin her birinde, öğrenciler öğrenci konseyleri, temsilci meclisleri, danışma komiteleri veya katılımcı kalite güvence mekanizmaları aracılığıyla resmi olarak temsil kanallarına sahiptir. Bu yapılar, öğrenci sesinin önemli sembolik tanınmasını sağlar ve kurumsal liderlik ile öğrenci toplulukları arasında diyalog fırsatları yaratır. Bununla birlikte, resmi temsil, mutlaka somut bir etkiye dönüşmez. Uygulamada, öğrenci katılımı genellikle stratejik kurumsal karar alma süreçlerinin dışında kalır. Öğrencilere operasyonel konularda (öğretim programları, tesisler, öğrenci standartları, ders dışı etkinlikler) danışılır, ancak müfredat modernizasyonu, kurumsal kapsayıcılık planlaması, erişilebilirlik stratejileri, dijital dönüşüm veya sistemik kalite reformuyla ilgili politikaların ortak yaratıcıları olarak nadiren konumlandırılırlar.

Bu sınırlı katılım derinliği, kapsayıcılık açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Öğrenci sesi dönüştürücü olmaktan ziyade sembolik kaldığında, eğitim sistemleri katılım engelleri, karşılanmayan destek ihtiyaçları, erişilebilirlik sorunları ve ortaya çıkan öğrenci beklentileriyle ilgili kurumsal bilginin temel bir kaynağını kaybeder. Özellikle savunmasız öğrenci grupları – engelli öğrenciler, göçmen öğrenciler, yetişkin öğrenciler, dezavantajlı sosyoekonomik geçmişe sahip öğrenciler ve azınlık toplulukları – resmi yönetim yapılarında yeterince temsil edilmeme olasılığı yüksektir ve bu da demokratik katılıma resmen bağlı sistemler içinde bile dışlama kalıplarını yeniden üretir.

İkinci ortak zorluk, erişilebilirliğe yönelik parçalı yaklaşımlarla ilgilidir. Beş ülkenin tamamı, özellikle engelli hakları, ayrımcılık karşıtı çerçeveler ve daha geniş kapsamlı eşit eğitim fırsatı ilkeleriyle ilgili olarak, eğitim erişilebilirliğine yönelik yasal taahhütlerini giderek güçlendirmiştir. Birçok kurumda fiziksel erişilebilirlik standartları iyileşmiş; dijital öğrenme ortamları önemli ölçüde genişlemiş; ve kapsayıcı öğretim yaklaşımlarına ilişkin farkındalık artmıştır. Bununla birlikte, erişilebilirlik hala eşit olmayan bir şekilde uygulanmaktadır. Zorluk kısmen, erişilebilirliği kapsamlı bir kurumsal tasarım ilkesi olarak değil, dar bir şekilde -altyapı uyarlaması veya yasal uyumluluk olarak- kavramsallaştırma eğiliminde yatmaktadır.

Kapsayıcı erişilebilirlik, fiziksel ortamlar, dijital platformlar, pedagojik esneklik, iletişim uygulamaları, değerlendirme sistemleri ve destek mekanizmalarına eş zamanlı olarak dikkat edilmesini gerektirir. Ancak birçok kurum, entegre erişilebilirlik stratejileri olmadan bu alanlara ayrı ayrı yaklaşıma devam etmektedir. Bir bina fiziksel olarak erişilebilir olabilirken, dijital öğrenme içeriği erişilemez kalabilir. Dijital sistemler mevcut olabilirken, pedagojik tasarım katı kalabilir ve çeşitli öğrenci ihtiyaçlarına yeterince uyarlanmamış olabilir. Kurumsal kültürler destek arama davranışını damgalamaya devam ederken, resmi düzenlemeler mevcut olabilir. Sonuç olarak, resmi uyumluluğun kalıcı pratik engellerle birlikte var olduğu parçalanmış bir erişilebilirlik ortamı ortaya çıkar.

Üçüncüsü, beş ulusal sistemin tamamı öğrenci destek hizmetlerinin parçalanmasıyla ilgili zorluklarla karşı karşıyadır. Modern kapsayıcı eğitim, öğrenci deneyiminin akademik, psikolojik, mali, sosyal ve mesleki boyutlarını ele alan koordineli destek ekosistemlerine bağlıdır. Mentorluk, danışmanlık, özel ders, engelli hizmetleri, mali destek, kariyer rehberliği ve akran destek mekanizmaları giderek temel kurumsal işlevler olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, pratikte bu hizmetler genellikle entegre sistemler yerine izole müdahaleler olarak gelişmektedir.

Kurumlar, danışmanlık desteği olmadan burs, yapılandırılmış yönlendirme sistemleri olmadan mentorluk, psikolojik destek olmadan kariyer rehberliği veya daha geniş kapsamlı kapsayıcılık planlaması olmadan engelli bireylere yönelik düzenlemeler sağlayabilir. Hizmetler arası koordinasyon zayıf kalmaktadır. Destek fırsatları hakkındaki bilgiler genellikle yetersiz bir şekilde iletilmektedir. Kurumsal sorumluluklar, stratejik entegrasyon olmaksızın sıklıkla birden fazla ofise dağılmıştır. Özellikle dezavantajlı gruplardan gelen öğrenciler, parçalanmış sistemlerde yol bulmakta zorlanabilir ve bu nedenle, destek yapılarının nominal varlığına rağmen yeterince hizmet alamayabilirler.

Dördüncü yapısal zorluk, ders dışı öğrenme ve çok yönlü yetkinliklerin sınırlı tanınmasıyla ilgilidir. Çağdaş iş piyasaları giderek artan bir şekilde iletişim becerilerine, ekip çalışmasına, dijital iş birliğine, sivil katılıma, problem çözmeye, girişimciliğe, kültürlerarası yetkinliğe ve uyarlanabilir öğrenme kapasitesine değer vermektedir. Bu yetkinlikler genellikle resmi sınıfların dışında – gönüllülük, öğrenci liderliği, proje çalışmaları, akran mentorluğu, hareketlilik deneyimleri, topluluk katılımı ve ders dışı girişimler yoluyla – geliştirilmektedir. Bununla birlikte, beş ülkedeki eğitim sistemleri, eğitimsel değer birincil kaynağı olarak büyük ölçüde resmi müfredat başarısına odaklanmış durumdadır.

Bu durum, eğitimsel tanıma sistemleri ile çağdaş yeterlilik gerçekleri arasında bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Sivil girişimlere, akran destek ağlarına, inovasyon projelerine veya sosyal girişimciliğe aktif olarak katılan öğrenciler, kurumsal olarak görünmez kalan son derece değerli yeterlilikler geliştirebilirler. Bu görünmezlik, öğrenci motivasyonunu zayıflatır, başarı tanımlarını daraltır ve güçlü yönleri geleneksel akademik performanstan ziyade uygulamalı, işbirlikçi veya deneyimsel öğrenme yoluyla ortaya çıkan öğrencileri orantısız bir şekilde dezavantajlı duruma düşürür. Mikro yeterlilikler, dijital rozetler, yeterlilik portföyleri ve önceki öğrenmenin tanınması yeni ortaya çıkan politika araçları olsa da, sistematik uygulama sınırlı kalmaktadır.

Beşinci bir zorluk ise öğretmenlerin kapsayıcı pedagojiye hazır olmalarıyla ilgilidir. Kapsayıcı öğrenci katılımı nihayetinde sadece kurumsal politikalara değil, günlük pedagojik etkileşime de bağlıdır. Öğretmenler, müfredat tasarımı, değerlendirme uygulamaları, iletişim stilleri ve öğrencilerle kurdukları ilişkisel etkileşim yoluyla katılımı, aidiyeti, öğrenci özgüvenini, sınıf erişilebilirliğini ve eğitimsel duyarlılığı şekillendirirler. Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya genelinde, eğitimci mesleki gelişimi giderek dijital pedagoji, öğrenci merkezli öğretim ve yeterliliğe dayalı öğretimi içermektedir. Ancak kapsayıcı pedagoji, mesleki standartlara ve öğretmen hazırlık sistemlerine tutarlı bir şekilde entegre edilmemiştir.

Birçok eğitimci, homojen öğrenci grupları, standartlaştırılmış öğrenme yolları ve geleneksel değerlendirme yapıları için optimize edilmiş pedagojik paradigmlar içinde çalışmaya devam etmektedir. Farklılaştırılmış öğretim, Evrensel Öğrenme Tasarımı, kültürlerarası yeterlilik, travma odaklı pedagoji, erişilebilir dijital öğretim ve öğrenci katılımını kolaylaştırma ile ilgili beceriler eşit olmayan bir şekilde dağılmıştır. Bu durum, yalnızca kurumlar arasında değil, çoğu zaman kurumların kendi içinde de değişkenlik yaratır; burada kapsayıcı uygulama, sistemik pedagojik standartlardan ziyade bireysel öğretmen bağlılığına büyük ölçüde bağlıdır.

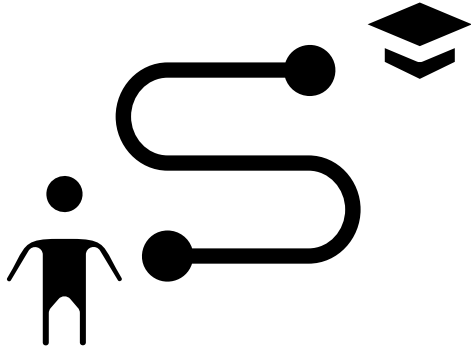
Son olarak, tüm sektörleri kapsayan bir zorluk, kalite güvence sistemlerinde sağlam kapsayıcılık ölçütlerinin bulunmamasıdır. Beş ülke de kalite güvencesinin modernizasyonuna, akreditasyon sistemlerine, öğrenme çıktıları çerçevelerine ve kurumsal değerlendirme prosedürlerine önemli ölçüde yatırım yapmıştır. Bununla birlikte, kapsayıcılık nadiren açıkça tanımlanmış göstergeler, karşılaştırılabilir ölçütler ve hesap verebilirlik mekanizmalarıyla ölçülebilir bir kalite alanı olarak ele alınmaktadır.

Dezavantajlı öğrenci gruplarının devamlılığı, erişilebilirlik uyumluluğu, öğrencilerin yönetime katılımı, destek hizmetlerinden yararlanma, ders dışı yetkinliklerin tanınması, personelin kapsayıcılık eğitimi ve öğrencilerin aidiyet algıları nadiren sistematik olarak ölçülmektedir. Veriler mevcut olduğunda ise genellikle parçalı, tutarsız veya kurumsal iyileştirme süreçlerine zayıf bir şekilde entegre edilmiştir. Ölçülebilir kapsayıcılık göstergeleri olmadan, eğitim sistemleri beyana dayalı taahhütten kanıta dayalı kapsayıcılık yönetimine geçmekte zorlanmaktadır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında, bu yapısal zorluklar Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'nın karşı karşıya olduğu temel politika sorununun, kapsayıcılık politikasının yokluğu değil, kapsayıcı öğrenci katılımının tutarlı bir operasyonel çerçeve olarak eksik kurumsallaşması olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ortak gerçeklik, ortak standartlar, ortak göstergeler ve işbirlikçi politika öğrenme mekanizmaları geliştirme konusunda bölgesel işbirliği için güçlü bir gerekçe oluşturmaktadır.

4. Bölgesel Uyumlaştırmaya Yönelik Politika Yolları

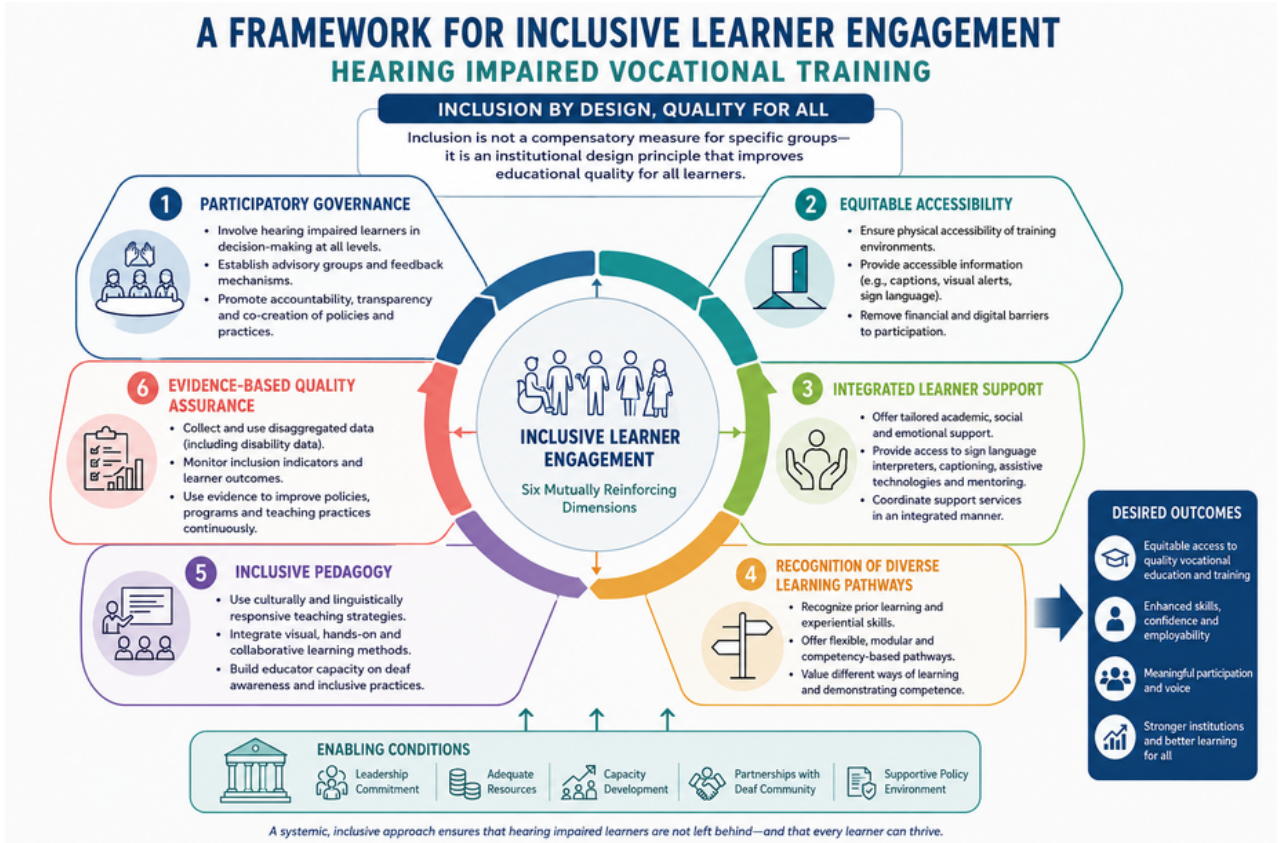
Bölge genelinde mesleki eğitim ve meslek odaklı yükseköğretimde kapsayıcı öğrenci katılımının gerçek bir kalite standardı haline gelmesi için, politika geliştirme, izole ulusal reformların ötesine geçerek koordineli bölgesel uyumlaştırmaya doğru ilerlemelidir. Bu uyumlaştırma, politika tekdüzeliği veya idari merkezileşme olarak anlaşılmamalıdır. Bunun yerine, ulusal özgünlüklere saygı duyarken kurumsal reformu yönlendirebilecek ortak bir normatif çerçeve, paylaşılan operasyonel standartlar ve karşılıklı olarak tanınan göstergelerin oluşturulması olarak tasavvur edilmelidir.

Uyumlaştırmaya yönelik ilk yol, kapsayıcı öğrenci katılımı için ortak bir kavramsal çerçeve oluşturmaktan geçer. Şu anda Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya genelinde kapsayıcılık, genellikle dar veya sektöre özgü bakış açılarıyla yorumlanmaktadır; en yaygın olarak erişilebilirlik politikası, ayrımcılık karşıtı uyumluluk, sosyal destek sağlama veya erişimi genişletme girişimleri olarak ele alınmaktadır. Bu boyutların her biri önemli olmakla birlikte, tek başlarına kapsayıcı öğrenci katılımının kapsamlı bir modelini oluşturmazlar. Bu nedenle bölgesel bir çerçeve, kapsayıcılığı, eğitim kurumlarının tüm öğrencilerin öğrenme, yönetim, kurumsal yaşam ve mesleki gelişimde anlamlı bir şekilde yer alabilmelerini ve başarı ve tanınma için eşit fırsatlar elde edebilmelerini sağlama konusundaki sistematik kapasitesi olarak kavramsallaştıran daha geniş bir anlayışı benimsemelidir.

Böyle bir çerçeve, kapsayıcı öğrenci katılımını altı karşılıklı olarak güçlendirici boyutu kapsayacak şekilde açıkça tanımlamalıdır: katılımcı yönetim, eşit erişilebilirlik, entegre öğrenci desteği, çeşitli öğrenme yollarının tanınması, kapsayıcı pedagoji ve kanıta dayalı kalite güvencesi. Bu yaklaşımın gücü, sistemik karakterinde yatmaktadır. Kapsayıcılığı belirli gruplar için telafi edici bir önlem olarak ele almak yerine, tüm öğrenciler için eğitim kalitesini iyileştiren bir kurumsal tasarım ilkesi olarak konumlandırır.

İkinci politika yolu, kurumsal bir uygulama olarak öğrenci katılımının güçlendirilmesiyle ilgilidir. Bölge genelinde, eğitim sistemleri sembolik danışmanlığın ötesine geçerek, eğitim politikasının anlamlı bir şekilde birlikte oluşturulmasına yönelik adımlar atmalıdır. Bu, hem düzenleyici hem de kültürel bir değişimi gerektirir. Düzenleyici düzeyde, bakanlıklar ve akreditasyon kuruluşları, kurumların öğrenci seslerinin stratejik karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini göstermelerini teşvik etmeli veya zorunlu kılmalıdır; bu sadece operasyonel öğrenci işleriyle sınırlı kalmamalıdır. Öğrenciler, müfredat tasarımı tartışmalarına, dijital dönüşüm planlamasına, kurumsal erişilebilirlik incelemelerine, kalite güvence döngülerine ve öğrenci destek stratejilerinin birlikte geliştirilmesine sistematik olarak dahil edilmelidir.

Uyumlaştırmaya yönelik üçüncü bir yol, ortak bir bölgesel ölçüt olarak kapsamlı erişilebilirlik standartlarının geliştirilmesiyle ilgilidir. Erişilebilirlik, yasal bir uyumluluk yükümlülüğünden çok boyutlu bir kalite standardına dönüştürülmelidir. Beş ülkedeki kurumlar benzer uygulama zorluklarıyla karşı karşıya oldukları ve ortak yönergelerden, kıyaslamadan ve akran öğreniminden faydalanabilecekleri için bölgesel işbirliği burada özellikle değerli olabilir.

Uyumlaştırılmış bir erişilebilirlik çerçevesi en az beş alanı içermelidir: fiziksel altyapı erişilebilirliği; platformların ve öğrenme materyallerinin dijital erişilebilirliği; esnek öğrenme tasarımı yoluyla pedagojik erişilebilirlik; erişilebilir iletişim sistemleri; ve istihdama ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarına erişilebilir geçiş yolları. Önemli olan, erişilebilirliğin yalnızca bireysel düzenlemelerle tepkisel olarak değil, evrensel tasarım ilkeleri aracılığıyla proaktif olarak çerçevelenmesidir. Esneklik, çoklu katılım yolları ve yetkinliği göstermenin çeşitli yolları için tasarlanmış eğitim sistemleri, doğası gereği daha kapsayıcı, dirençli ve öğrenci merkezlidir.

Dördüncü yol, entegre öğrenci destek sistemlerinin kurumsallaştırılmasıyla ilgilidir. Karşılaştırmalı politika incelemesinden ortaya çıkan en net derslerden biri, öğrenci desteğinin bölge genelinde hâlâ çok parçalı olmasıdır. Kapsayıcı katılım, kurumların akademik rehberlik, mentorluk, danışmanlık, engelli desteği, mali yardım, akran desteği, kariyer hizmetleri ve iş yeri mentorluğunun idari olarak izole edilmek yerine stratejik olarak birbirine bağlı olduğu koordineli öğrenci destek ekosistemlerine doğru ilerlemesini gerektirir.

Bu, kurumlar içinde yönetsel yenilik gerektirir. Destek fonksiyonlarını bağımsız olarak çalışan ayrı ofislerde konumlandırmak yerine, kurumlar merkezi kapsayıcılık veya öğrenci başarısı çerçeveleri aracılığıyla koordine edilen entegre öğrenci destek stratejileri geliştirmelidir. Dijital vaka yönetim sistemleri, ortak yönlendirme mekanizmaları, disiplinler arası destek ekipleri ve risk altındaki öğrencilere yönelik proaktif erişim, erişimi ve etkinliği önemli ölçüde artırabilir. Daha da önemlisi, öğrenci desteği artık yalnızca zorlanan öğrenciler için telafi edici yardım olarak değil, farklı öğrenci grupları için katılımı, aidiyeti ve başarılı ilerlemeyi güçlendiren evrensel bir eğitim altyapısı olarak çerçevelenmelidir.

Beşinci ve özellikle dönüştürücü bir yol, müfredat dışı öğrenmenin ve çapraz yetkinliklerin tanınmasıyla ilgilidir. Bölgesel işgücü piyasaları giderek uyum sağlama, girişimcilik, iletişim, işbirliğine dayalı problem çözme, kültürlerarası yetkinlik ve dijital çeviklik gibi yetkinlikleri ödüllendiriyor; bu yetkinlikler genellikle resmi müfredat yapılarının ötesinde geliştiriliyor. Bu öğrenme biçimlerini tanımayan eğitim sistemleri, ne işgücü piyasası gerçeklerini yansıtan ne de öğrencinin özerkliğine yeterince değer veren dar başarı anlayışlarını sürdürme riskiyle karşı karşıyadır.

Bölgesel uyumlaştırma, bu tür öğrenmeyi doğrulamak için ortak yaklaşımlar oluşturma fırsatı sunmaktadır. Yetkinlik portföyleri, dijital rozetler, yapılandırılmış müfredat dışı transkriptler ve modüler mikro-sertifikalar için paylaşılan çerçeveler, Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'daki kurumların müfredat dışı katılımı karşılaştırılabilir ve aktarılabilir şekillerde tanınmasına olanak sağlayabilir. Bu tür bir tanıma, öğrenci motivasyonunu güçlendirecek, sivil ve kurumsal katılımı teşvik edecek ve eğitim deneyimi ile istihdam edilebilirlik arasında daha güçlü köprüler kuracaktır.

Altıncı bir yol ise kapsayıcı pedagoji için eğitimcilerin mesleki gelişimini ilgilendirir. Öğretim kadrosu, farklı öğrenci gruplarıyla etkili bir şekilde etkileşim kurmak için gerekli yetkinliklere sahip olmadıkça hiçbir kapsayıcılık stratejisi başarılı olamaz. Bölgesel iş birliği, ortak mesleki standartlar, iş birliğine dayalı eğitim modülleri, ortak sertifikasyon çerçeveleri ve kapsayıcı öğretim inovasyonuna odaklanan pedagojik uygulama toplulukları geliştirerek eğitimci kapasitesini önemli ölçüde güçlendirebilir.

Kapsayıcı pedagoji, öğretmen eğitimi, mesleki akreditasyon ve sürekli mesleki gelişim sistemlerine entegre edilmelidir. Yetkinlik alanları arasında farklılaştırılmış öğretim, erişilebilir müfredat tasarımı, kültürlerarası pedagoji, dijital erişilebilirlik, öğrenci katılımının kolaylaştırılması, kapsayıcı değerlendirme ve çeşitli katılım modellerini destekleme stratejileri yer almalıdır. Özellikle mesleki eğitimde, işveren mentörleri ve iş yeri yöneticileri de kapsayıcılık odaklı mesleki gelişim gerektiren pedagojik aktörler olarak kabul edilmelidir.

Son olarak, bölgesel uyumlaştırma, kapsayıcı öğrenci katılımını ölçmek için ortak bir kanıt çerçevesi gerektirir. Ölçülmeyen şey nadiren sistematik olarak iyileştirilir. Bakanlıklar, kalite güvence kuruluşları ve kurumlar, öğrencilerin yönetişime katılımı, çeşitlilik temsili, erişilebilirlik uyumluluğu, destek hizmetlerinin kullanımı, ders dışı yetkinliklerin tanınması, devamlılık modelleri, öğrenci refahı ve aidiyet algıları ile kurumsal duyarlılık gibi konuları kapsayan karşılaştırılabilir göstergeler geliştirmek için iş birliği yapmalıdır.

Bu tür ölçütler, kurumlar ve ülkeler arasında kıyaslama yapılmasına olanak tanıyacak, kapsayıcılığı ölçülebilir bir kalite alanına dönüştürecek ve zaman içinde kanıta dayalı politika iyileştirmesini destekleyecektir. Daha da önemlisi, kapsayıcı öğrenci katılımını idealist söylemden hesap verebilir kurumsal uygulamaya dönüştürecek.

Bu yollar birlikte, Güneydoğu ve Orta Avrupa genelinde eğitimde kapsayıcılığı, kurumsal duyarlılığı ve öğrenci başarısını güçlendirebilecek tutarlı bir bölgesel politika mimarisinin temelini oluşturmaktadır.

5. Kapsayıcı Mesleki Eğitim için Ortak Bir Bölgesel Standart Oluşturmak

Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya genelinde kapsayıcı öğrenci katılımını ilerletmenin mantıklı bir sonraki adımı, Kapsayıcı Mesleki Eğitim ve Öğretim için Ortak Bölgesel Standart geliştirilmesidir. Bu standart, bakanlıklar, akreditasyon kuruluşları, mesleki eğitim sağlayıcıları, meslek odaklı yükseköğretim kurumları, işverenler ve öğrenci örgütleri için ortak bir referans noktası sağlayarak, farklı ulusal sistemlerde kapsayıcılık için ortak bir dil ve operasyonel çerçeve oluşturacaktır.

Tarihsel olarak, Avrupa'da eğitim standardizasyonu öncelikle yeterlilik çerçeveleri, müfredat karşılaştırılabilirliği, öğrenme çıktıları ve kalite güvence mekanizmalarına odaklanmıştır. Kapsayıcılık, sıklıkla bir politika hedefi olarak dile getirilse de, nadiren eşdeğer bölgesel standartlar aracılığıyla hayata geçirilmiştir. Sonuç olarak, kapsayıcılık genellikle somut kurumsal beklentilerden ziyade geniş normatif ilkeler aracılığıyla yorumlanmaya devam etmektedir. Ortak bir bölgesel standart, değerleri operasyonel ölçütlere dönüştürerek bu uygulama açığını kapatacaktır.

Önerilen standart, tüm katılımcı eğitim sağlayıcılarının aşamalı olarak benimseyeceği bir dizi asgari kurumsal taahhüt etrafında oluşturulmalıdır. Bu taahhütler şunları içermelidir: yönetim yapılarına resmi olarak entegre edilmiş kurumsal kapsayıcılık stratejileri; karar alma süreçlerinde anlamlı öğrenci katılımına yönelik mekanizmalar; fiziksel, dijital ve pedagojik ortamları kapsayan erişilebilirlik denetimleri; entegre öğrenci destek sistemleri; müfredat dışı yeterlilikler için tanıma çerçeveleri; kapsayıcı pedagoji alanında zorunlu mesleki gelişim yolları; ve kapsayıcılık göstergelerinin yapılandırılmış izlenmesi.

Ancak standardizasyon, yalnızca uyumluluk mimarisiyle sınırlı kalmamalıdır. Dönüştürücü olmak için bölgesel standart, aynı zamanda bir gelişim felsefesini de içermelidir. Kapsayıcılık, yalnızca düzenleyici bir yükümlülük olarak değil, eğitim kalitesi, öğrenci başarısı, işgücü piyasasına uyum, inovasyon kapasitesi ve sosyal meşruiyetle bağlantılı stratejik bir kurumsal varlık olarak çerçevelenmelidir. Farklı öğrenci gruplarını başarıyla bünyesine katan kurumlar daha dirençli, daha duyarlı ve demografik ve teknolojik değişimleri yönetmek için daha iyi konumlanmıştır.

Bu tür bölgesel bir standardın özellikle yenilikçi bir unsuru, kurumların gelişim aşamalarını değerlendirmelerine olanak tanıyan Kapsayıcı Öğrenci Katılımı Olgunluk Seviyelerinin getirilmesi olacaktır. Uyumlu/uyumsuz ikili modeli yerine, kurumlar her bir kapsayıcılık boyutu için ilerleyici seviyeler (ortaya çıkan, gelişmekte olan, ileri düzey ve örnek teşkil eden) üzerinden değerlendirilebilir. Bu, sürekli iyileştirmeyi, akran öğrenimini ve kurumsal kapasiteye uygun gerçekçi gelişim yollarını teşvik edecektir.

Standart, temel bir doğrulama mekanizması olarak öğrenci sesini de içermelidir. Kapsayıcılık çoğu zaman öğrenci deneyiminden ziyade kurumsal raporlama yoluyla ölçülmektedir. Bu nedenle, gerçekten kapsayıcı bir bölgesel standart, kalite izlemenin temel bileşenleri olarak öğrenci geri bildirimini, katılımcı değerlendirmeyi ve doğrudan danışmanlığı entegre etmelidir.

Bu tür ortak bir standart oluşturarak, bölge yalnızca daha büyük bir politika tutarlılığı yaratmakla kalmayacak, aynı zamanda mesleki eğitimde kapsayıcı mükemmelliğe odaklanan ortak bir reform kimliği de oluşturacaktır.

6. Yönetişim ve Uygulama Mekanizmaları

Kapsayıcı öğrenci katılımı için bölgesel bir çerçeve geliştirilmesi, politika hedeflerini sürdürülebilir kurumsal uygulamaya dönüştürebilecek yönetim düzenlemelerini gerektirir. Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'nın karşılaştırmalı analizinden ortaya çıkan temel derslerden biri, eğitimde kapsayıcılığın yalnızca izole kurumsal girişimlerle etkili bir şekilde ilerletilemeyeceğidir. Ayrıca, yalnızca yasal beyanlara da dayanamaz. Aksine, başarılı uygulama, sorumlulukların bakanlıklar, kalite güvence kuruluşları, eğitim kurumları, işverenler, öğrenci örgütleri ve sivil toplum aktörleri arasında açıkça dağıtıldığı ve bağlamsal uyarılama için yeterli esnekliğin korunduğu tutarlı çok düzeyli bir yönetişime bağlıdır.

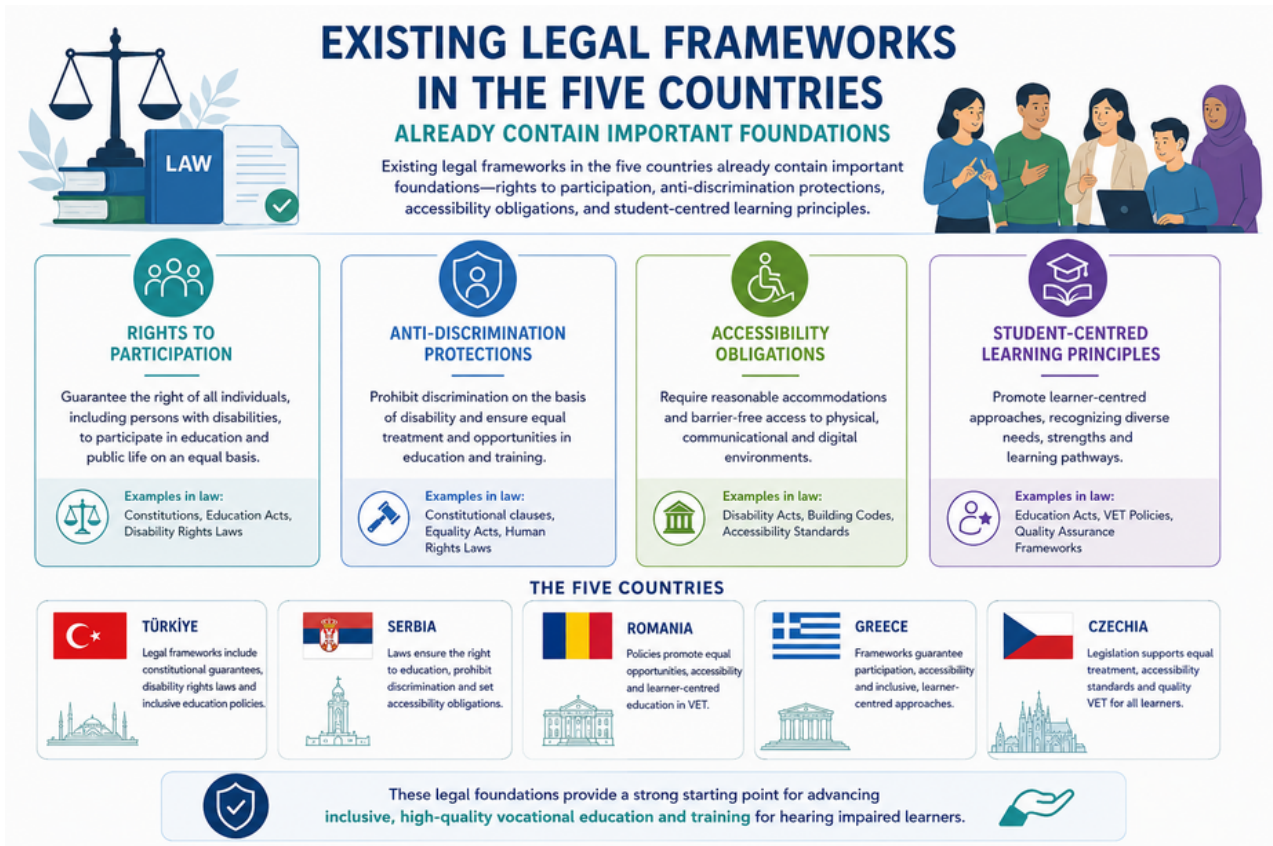

PRACTICE
MAKES
PERFECT!

En üst yönetim düzeyinde, eğitim ve mesleki eğitimden sorumlu ulusal bakanlıklar, kapsayıcı öğrenci katılımını ulusal eğitim reformu gündemlerine açıkça entegre ederek stratejik liderlik sağlamalıdır. Bu, eşitlik ve erişime yönelik geniş kapsamlı taahhütlerin ötesine geçerek, öğrenci katılımı, erişilebilirlik, destek sistemleri, personel yeterlilikleri ve kapsayıcılık izleme konularında beklentileri tanımlayan operasyonel politika çerçevelerine doğru ilerlemeyi gerektirir. Bakanlıklar, kapsayıcı öğrenci katılımını tamamlayıcı bir sosyal politika gündemi olarak değil, eğitim modernizasyonunun stratejik bir sütunu olarak konumlandırılmalıdır. Bu konumlandırma çok önemlidir çünkü kapsayıcılığı telafi edici bir yükümlülükten, eğitim kalitesinin, iş gücü hazırlığının ve demokratik kurumsal gelişmenin temel bir bileşenine dönüştürür.

Ulusal politika liderliği, yasal düzenlemelerin iyileştirilmesinde de yansıtılmalıdır. Beş ülkedeki mevcut yasal çerçeveler zaten önemli temelleri içermektedir – katılım hakları, ayrımcılık karşıtı korumalar, erişilebilirlik yükümlülükleri ve öğrenci merkezli öğrenme ilkeleri – ancak bu hükümler sıklıkla birden fazla politika alanına dağılmış durumdadır ve operasyonel tutarlılıktan yoksundur. Bu nedenle bakanlıklar, mesleki ve profesyonel odaklı eğitimde kapsayıcı öğrenci katılımını özel olarak ele alan entegre ulusal kılavuzların veya politika çerçevelerinin geliştirilmesini teşvik etmelidir. Bu tür çerçeveler, kurumlara stratejik yön sağlarken, uygulama yöntemleri konusunda kurumsal özerkliği de koruyacaktır.

İkinci önemli yönetim aktörü ise kalite güvence ve akreditasyon kurumları sistemidir. Bu kurumlar, kurumsal meşruiyeti tanımladıkları, stratejik öncelikleri şekillendirdikleri ve kaynak tahsisini etkiledikleri için benzersiz bir etkiye sahiptirler. Kapsayıcılık akreditasyon çerçevelerinde çevresel kalırsa, kurumsal planlamada merkezi bir konuma gelmesi olası değildir. Tersine, kapsayıcılık kalite güvence kriterlerine entegre edilirse, kurumlar sistematik yaklaşımlar geliştirmek için güçlü teşvikler kazanırlar.

Bu nedenle bölgesel reform, akreditasyon sistemlerinin, yönetimde öğrenci katılımının kanıtlanması, erişilebilirlik planlaması, kurumsal destek ekosistemleri, çeşitli öğrenme yollarının tanınması, kapsayıcı pedagoji alanında personel geliştirme ve ölçülebilir kapsayıcılık sonuçları da dahil olmak üzere açık kapsayıcılık kriterlerini entegre etmesini teşvik etmelidir. Önemli olan, bu kriterlerin cezalandırıcı olmaktan ziyade geliştirici olması, kurumsal öğrenmeyi ve sürekli iyileştirmeyi desteklemesidir. Avrupa Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kalite Güvencesi ilkeleriyle uyumlu akran değerlendirme yaklaşımları, öz değerlendirme çerçeveleri ve kanıta dayalı iyileştirme döngüleri, bu yönetim işlevini işler hale getirmek için özellikle etkili mekanizmalar sağlayabilir.

Kurumsal düzeyde, liderlik taahhüdü belirleyici hale gelir. Eğitim kurumları, kapsayıcılığın ya yaşanmış bir gerçeklik haline geldiği ya da söylemsel bir özlem olarak kaldığı yerlerdir. Bu nedenle, kurumsal liderlik – yönetim kurulları, rektörler, müdürler, dekanlar ve üst düzey yönetim ekipleri – kapsayıcılığı stratejik planlama, kaynak tahsisi, personel modelleri, altyapı geliştirme ve organizasyon kültürü içinde konumlandırmalıdır. Kapsayıcılık yalnızca öğrenci işleri ofislerine veya engelli destek birimlerine devredilmemelidir. Aksine, yönetim, öğretim, hizmetler ve topluluk katılımı genelinde yerleşik, tüm kurumu kapsayan bir sorumluluk haline gelmelidir.

Özellikle önemli bir yönetim yeniliği, liderlik temsilcileri, öğretim kadrosu, öğrenci temsilcileri, işveren ortakları, öğrenci destek uzmanları ve uygun durumlarda dezavantajlı öğrenci gruplarını temsil eden sivil toplum kuruluşlarından oluşan kurumsal kapsayıcılık konseyleri veya öğrenci katılım kurullarının kurulması olacaktır. Bu tür organlar stratejik koordinasyon sağlayabilir, ilerlemeyi izleyebilir ve öğrenci deneyiminin kurumsal reformu doğrudan bilgilendirdiği resmi bir yönetim platformu oluşturabilir.

Mesleki eğitimde, işverenler ve iş yeri öğrenme ortakları, kapsayıcılık politikalarında sıklıkla ihmal edilen ek bir yönetim katmanını temsil etmektedir. İş tabanlı öğrenme, çıraklık ve ikili modeller yaygınlaştıkça, işverenler giderek daha çok ortak eğitimci olarak işlev görmektedir. Bununla birlikte, birçok iş yeri ortamı, çeşitli öğrenci gruplarını desteklemek, erişilebilirlik ihtiyaçlarını karşılamak veya kapsayıcı mentorluk uygulamalarını benimsemek konusunda yeterince hazırlıklı değildir. Bu nedenle, bölgesel politika çerçeveleri, işverenleri kapsayıcılık paydaşları olarak tanımalı ve öğrenci çeşitliliğini, desteği ve eşit katılımı açıkça ele alan kapsayıcı iş yeri öğrenme standartlarının, mentor eğitim çerçevelerinin ve ortaklık anlaşmalarının geliştirilmesini teşvik etmelidir.

Son olarak, öğrenenlerin kendileri politika yararlanıcıları değil, yönetim aktörleri olarak kabul edilmelidir. Kapsayıcı öğrenci katılımı yalnızca öğrenenler için tasarlanmamalı; öğrenenlerle birlikte tasarlanmalıdır. Katılımcı politika tasarımı, öğrenci danışma platformları, ortak yaratım atölyeleri ve temsilci öğrenci ağları, yönetim mimarisinin kurumsallaşmış bileşenleri haline gelmelidir. Önemlisi,

Öğrenci sesini harekete geçiren mekanizmalar, mevcut katılım eşitsizliklerini yeniden üretmek yerine, yeterince temsil edilmeyen öğrenci gruplarını bilinçli olarak içermelidir. Bölgesel kapsayıcılık standartları ancak bu tür çok düzeyli yönetimsel uyum sayesinde operasyonel olarak sürdürülebilir hale gelebilir.

7. Bölgesel İşbirliği Platformu ve Politika Aktarımı

Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'da tespit edilen ortak yapısal zorluklar, kapsayıcı öğrenci katılımında dönüştürücü ilerleme sağlamak için yalnızca ulusal reformun yeterli olmadığını göstermektedir. Her ülke politikasını kendi kurumsal bağlamına uyarlamak zorunda olsa da, bölgesel işbirliği önemli stratejik avantajlar sunmaktadır: hızlandırılmış politika öğrenimi, reform çabalarının tekrarlanması azaltılması, araç ve standartların ortak geliştirilmesi, kıyaslama fırsatları ve daha geniş Avrupa eğitim politikası diyalogunda daha güçlü bir kolektif sesin oluşturulması.

Bu nedenlerle, bu makale, öncelikle [kurulan] işbirliği temeli üzerine inşa edilecek olan Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kapsayıcı Öğrenci Katılımı için Bölgesel Bir Platformun kurulmasını önermektedir. Bu platform, geçici bir proje konsorsiyumu mekanizması olarak değil, katılımcı ülkelerdeki eğitim kurumlarını, bakanlıkları, kalite güvence kuruluşlarını, işverenleri, öğrenci örgütlerini ve sivil toplum aktörlerini birbirine bağlayan kalıcı bir politika işbirliği altyapısı olarak tasarlanmalıdır.

Böyle bir platformun ilk işlevi, politika gözlemi ve karşılaştırmalı izleme olmalıdır. Eğitim sistemleri, kapsayıcılık uygulamalarını sistematik olarak karşılaştırmak, reform yörüngelerini izlemek ve ortaya çıkan politika yeniliklerini belirlemek için yapılandırılmış mekanizmalardan sıklıkla yoksundur. Bölgesel bir gözlem merkezi, öğrenci katılımı, erişilebilirlik standartları, öğrenci destek modelleri, tanıma sistemleri ve kapsayıcılık göstergeleri hakkında karşılaştırmalı veriler toplayarak, politika iyileştirmesi ve kıyaslama için kanıt temeli oluşturabilir. Karşılaştırmalı görünürlük, kurumlar ve sistemler hem güçlü yönlerinin hem de gelişimsel eksikliklerinin daha fazla farkına vardıkları için genellikle güçlü bir reform itici gücü görevi görür.

İkinci işlev ise akran öğrenimi ve kurumsal değişim olmalıdır. Bölge genelinde birçok etkili kapsayıcılık uygulaması zaten mevcut, ancak bunlar yerel kalıyor ve yeterince aktarılamıyor. Kurumlar, yenilikçi mentorluk sistemleri, dijital erişilebilirlik yaklaşımları, öğrenci katılım mekanizmaları, müfredat dışı yetkinlikler için tanıma modelleri ve kapsayıcı pedagoji alanında mesleki gelişim uygulamaları geliştirmiştir. Bölgesel iş birliği, çalışma ziyaretleri, politika diyalogları, uygulama toplulukları, tematik atölyeler ve iş birliğine dayalı pilot girişimler aracılığıyla, izole edilmiş kurumsal yenilikleri paylaşılan bölgesel bilgiye dönüştürebilir.

Üçüncüsü, platform bölgesel araç ve standartların ortak geliştirilmesini desteklemelidir. Paylaşılan erişilebilirlik çerçeveleri, kapsayıcılık öz değerlendirme araçları, eğitimci yeterlilik çerçeveleri, öğrenci katılım anketleri, yeterlilik tanıma şablonları ve kapsayıcılık KPI gösterge panelleri bölgesel olarak birlikte oluşturulabilir ve ulusal düzeyde uyarlanabilir. Bu, geliştirme maliyetlerini azaltacak, karşılaştırılabilirliği güçlendirecek ve sistemler arasında ortak bir operasyonel dil oluşturacaktır.

Dördüncüsü, bölgesel iş birliği, daha geniş Avrupa politika alanlarında ortak savunuculuğu teşvik etmelidir. Güneydoğu ve Orta Avrupa eğitim sistemleri genellikle benzer yapısal baskılarla karşı karşıyadır, ancak mesleki eğitimde kapsayıcılık konusunda daha geniş Avrupa söyleminin şekillenmesinde yeterince temsil edilmemektedirler. Koordineli bir bölgesel ses, Avrupa ağları içindeki politika etkisini güçlendirebilir, ortaya çıkan çerçevelere bölgesel temelli bakış açıları kazandırabilir ve kapsayıcı eğitim reformuna daha fazla stratejik yatırım çekebilir.

En önemlisi, bölgesel iş birliği kültürel bir dönüşüm yaratır: kapsayıcılık artık ulusal bir idari yükümlülük olarak çerçevelenmekten çıkar ve eğitimde mükemmellik, sosyal uyum, demokratik katılım ve ekonomik dayanıklılıkla bağlantılı ortak bir bölgesel modernleşme projesi olarak anlaşılmaya başlanır.

8. Sonuç: Güneydoğu ve Orta Avrupa'da Kapsayıcı Mesleki Eğitim için Ortak Bir Vizyon

Avrupa'da mesleki eğitimin ve meslek odaklı yükseköğretimin geleceği, yalnızca teknolojik modernleşmeye, işgücü piyasasına uyuma veya müfredat yeniliğine değil, aynı zamanda eğitim sistemlerinin giderek daha çeşitli öğrenci gruplarını anlamlı, adil ve güçlendirici yollarla dahil etme yeteneğine de bağlı olacaktır. Bu nedenle kapsayıcılık artık marjinal bir sosyal kaygı olmaktan çıkmıştır. Eğitim kalitesinin ve kurumsal meşruiyetin belirleyici bir boyutu haline gelmiştir.

Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya'nın karşılaştırmalı deneyimleri hem ilerlemeyi hem de tamamlanmamış dönüşümü ortaya koymaktadır. Her sistem önemli politika temelleri geliştirmiştir. Her biri erişimi güçlendirmiş, kurumsal çerçeveleri modernize etmiş ve öğrenci merkezli eğitim reformunu ilerletmiştir. Ancak beş bağlamın tamamında, kapsayıcılık, yönetişimi, pedagojiyi, destek sistemlerini, tanınma yapılarını ve kalite güvencesini şekillendiren tutarlı bir operasyonel çerçeve olarak yeterince kurumsallaştırılmamıştır.

Bu makale, ilerlemenin yolunun bölgesel uyumlaştırmada yattığını savunmuştur; bu uyumlaştırma, ulusal sistemlerin standardizasyonu olarak değil, farklı bağlamlarda kapsayıcı reformu yönlendirebilecek ortak bir ilkeler çerçevesi, operasyonel ölçütler, yönetim mekanizmaları ve kanıta dayalı göstergeler oluşturulması olarak düşünülmelidir. Bu çerçeve, anlamlı öğrenci katılımı, kapsamlı erişilebilirlik, entegre öğrenci desteği, çeşitli yetkinliklerin tanınması, eğitimcilerin kapsayıcı pedagojiye hazırlığı ve kapsayıcılık sonuçları için ölçülebilir kurumsal hesap verebilirlik etrafında inşa edilmelidir.

Bu fırsat oldukça önemli. Romanya, Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çek Cumhuriyeti, iş birliği yaparak sadece Avrupa kapsayıcılık politikasını benimseyenler olarak değil, aynı zamanda gelecekteki operasyonel yönünü şekillendirmeye aktif katkıda bulunanlar olarak da konumlanabilirler. Ortak standartlar, politika iş birliği, karşılaştırmalı öğrenme ve koordineli savunuculuk yoluyla bölge, mesleki eğitim ve öğretimde kapsayıcı mükemmellik için bir laboratuvar haline gelebilir.

Dolayısıyla temel politika mesajı açıktır: Kapsayıcı öğrenci katılımı, eğitim sistemlerinin kenarındaki bir uzlaşma olarak değil, eğitim kalitesinin, demokratik katılımın ve sürdürülebilir sosyoekonomik kalkınmanın temel bir ilkesi olarak anlaşılmalıdır. Tüm öğrencileri başarılı bir şekilde dahil eden kurumlar daha güçlü kurumlardır. Kapsayıcılığı temel tasarımına entegre eden sistemler daha dirençli sistemlerdir. Kapsayıcı reform etrafında işbirliği yapan bölgeler, herkes için daha güçlü eğitim gelecekleri yaratır.

Referanslar

Uluslararası ve Avrupa Politika Kaynakları

- Avrupa Konseyi. (2010). Avrupa Konseyi Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Şartı. Strasbourg: Avrupa Konseyi.
- Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi. (2020). Avrupa'da mesleki eğitim ve öğretim 1995–2035: 21. yüzyılda Avrupa mesleki eğitim ve öğretimi için senaryolar. Lüksemburg: Avrupa Birliği Yayın Ofisi.
- Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi. (2022). Avrupa'da mesleki eğitim ve öğretimin değişen doğası ve rolü. Lüksemburg: Avrupa Birliği Yayın Ofisi.
- Avrupa Komisyonu. (2020). Sürdürülebilir Rekabetçilik, Sosyal Adalet ve Dirençlilik için Avrupa Beceri Gündemi. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- Avrupa Komisyonu. (2021). Avrupa Sosyal Haklar Eylem Planı. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- Avrupa Komisyonu. (2022). Yaşam Boyu Öğrenme ve İstihdam Edilebilirlik için Mikro-Yeterliliklere Avrupa Yaklaşımı Hakkında Konsey Tavsiyesi. Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C243, 10–25.
- Mesleki Eğitim ve Öğretimde Avrupa Kalite Güvencesi. (2020). Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kalite Güvencesi için EQAVET Çerçevesi ve Göstergeleri. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- Avrupa Eğitim Vakfı. (2022). Komşu ve Aday Ülkelerde Kapsayıcı Mesleki Eğitim ve Öğretim Politikaları. Torino: ETF.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD). (2023). Eğitim Politikası Görünümü: Kapsayıcı Eğitime İlişkin Karşılaştırmalı Perspektifler. Paris: OECD Yayınları.
- UNESCO. (2020). Küresel Eğitim İzleme Raporu 2020: Kapsayıcılık ve Eğitim – Herkes Herkes Demektir. Paris: UNESCO.
- UNESCO. (2022). Başarılı ve Adil Geçişler İçin Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretimin Dönüştürülmesi. Paris: UNESCO.

Romanya

- Romanya Eğitim Bakanlığı. (2023). Ulusal Mesleki Eğitim ve Kapsayıcı Öğrenme Stratejisi 2023–2030. Bükreş.
- Ulusal Yeterlilikler Kurumu. (2022). Romanya Yeterlilikler Çerçevesi ve Mesleki Eğitime Erişilebilirlik. Bükreş.
- Romanya Yükseköğretim Kalite Güvence Ajansı. (2023). Yüksek ve Mesleki Eğitimde Kalite Güvencesi ve Öğrenci Merkezli Öğrenme Standartları. Bükreş.
- Engelli Kişilerin Hakları, Çocuklar ve Evlat Edinme Ulusal Kurumu (2022). Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Ulusal Strateji 2022–2027. Bükreş.

Türkiye

- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı. (2023). Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi 2023–2028. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Türkiye Yükseköğretim Kurulu. (2022). Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Kapsayıcı Eğitim Çerçevesi. Ankara.
- Türkiye Yeterlilikler Kurumu. (2022). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Uygulama Raporu. Ankara.

Sırbistan

- Sırbistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi. (2017, değiştirilmiş haliyle). Eğitim Sisteminin Temelleri Hakkında Kanun (Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja). Sırbistan Cumhuriyeti Resmi Gazetesi.
- Sırbistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi. (2017, değiştirilmiş haliyle). Yüksek Öğretim Kanunu (Zakon o visokom obrazovanju). Sırbistan Cumhuriyeti Resmi Gazetesi.
- Sırbistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi. (2019). Yükseköğretimde Çift Eğitim Modeli Kanunu (Zakon o dualnom modelu studija u visokom obrazovanju). Sırbistan Cumhuriyeti Resmi Gazetesi.
- Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti. (2021). 2030'a Kadar Sırbistan Cumhuriyeti'nde Eğitim ve Yetiştirmenin Geliştirilmesi Stratejisi. Belgrad: Sırbistan Hükümeti.
- Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Ajansı. (2022). Sırbistan Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi – Uygulama Kılavuzu. Belgrad.
- Yükseköğretim Akreditasyon ve Kalite Güvencesi Ulusal Kurumu. (2024). Yükseköğretim Kurumlarında Akreditasyon ve Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri. Belgrad.

Yunanistan

- Yunanistan Eğitim, Din İşleri ve Spor Bakanlığı (2022). Mesleki Eğitim, Öğretim ve Yaşam Boyu Öğrenme için Stratejik Çerçeve. Atina.
- Ulusal Yüksek Öğretim Kurumu. (2023). Kapsayıcı ve Öğrenci Merkezli Yüksek Öğretim için Kalite Güvence Standartları. Atina.
- Yunanistan Yeterlilikler Çerçevesi. (2022). Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi Uygulama İncelemesi. Atina.

Çek Cumhuriyeti

- Çek Cumhuriyeti Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2023). Çek Cumhuriyeti 2030+ Eğitim Politikası Stratejisi. Prag.
- Ulusal Yükseköğretim Akreditasyon Bürosu. (2023). Yükseköğretimde Kalite Güvencesi ve Öğrenci Katılımı Standartları. Prag.
- Çek Cumhuriyeti Ulusal Pedagoji Enstitüsü. (2022). Mesleki Eğitim Yollarında Kapsayıcı Eğitim ve Öğrenci Desteği. Prag.

Proje Kaynakları

- (2025). Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kapsayıcı Öğrenci Katılımına İlişkin Politika Önerileri. Erasmus+ Projesi Yayını.
- (2025). Kapsayıcı Öğrenci Katılımı ve Kurumsal Uygulamalar için Araç Seti. Erasmus+ Projesi Çıktısı.
- (2026). Mesleki Eğitim Sistemlerinde Öğrenci Katılımına İlişkin Karşılaştırmalı Ülke Raporları: Sırbistan, Türkiye, Yunanistan ve Çekya. İç Proje Politika Sentezi.